سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

2026. Volume 7. Issue 1

Research Paper

Predicting Behavioral Problems in Preschool Children Based on Socioeconomic Factors: The Mediating Role of Family Structure

Khatereh Aghapour[1], Rouhollah Khodabandelou[2], Atena Tavakolian[1], *Mansoureh Karimzadeh[1], Alireza Mohammadi Arya[1]

1. Department of Preschool Education, Faculty of Behavioral Sciences and Mental Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.
2. Department of Instructional & Learning Technologies, College of Education, Sultan Qaboos University, Muscat, Oman.

Use your device to scan and read the article online

Citation Aghapour, Kh., Khodabandelou, R., Tavakolian, A., Karimzadeh, M., & Mohammadi Arya, A. (2026). [Predicting Behavioral Problems in Preschool Children Based on Socioeconomic Factors: The Mediating Role of Family Structure (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education*, *7(1)*, 2-19. https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.54.5

https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.54.5

Received: 07 Feb 2026
Revised: 01 Mar 2026
Accepted: 21 Mar 2026

ABSTRACT

Background and Aim This study aimed to determine the relationship between socioeconomic status (SES) and behavioral problems in preschool children during the post-COVID era in Rumeshkan, Iran, considering the mediating role of family structure.

Research Methods This is a descriptive-correlational study. The study population consisted of all preschool children from kindergartens in Rumeshkan county during 2021-2022. Of these, 288 children were selected using the cluster sampling method. Data collection was performed using Quay and Peterson's Revised Behavior Problem Checklist (RBPC), Olson et al.'s Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES-III), and Ghodratnama et al.'s Socio-Economic Status Scale. Data analysis was carried out using simultaneous multiple regression analysis.

Results The research hypothesis regarding the relationship between SES, behavioral problems, and family structure was confirmed. The SES explained about 25% of the variance in behavioral problems and 33% of the variance in family structure. Furthermore, family structure explained 46% of the variance in behavioral problems. Gender, SES, and family structure together explained 13.8% of the variance in behavioral problems.

Conclusion During the post-COVID era, lower SES can increase behavioral problems among preschool children by weakening family structure as a mediating variable. The rigidity of family structure in the face of economic shocks emerges is a key factor in the emergence of aggressive behaviors and isolation in children, which is likely to persist without if they not receive interventions.

Keywords Behavioral problems, Children, Family structure, Socio-Economic factors

Corresponding Author:

Mansoureh Karimzadeh, Associate Professor.

Address: Department of Preschool Education, Faculty of Behavioral Sciences and Mental Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Tel: +98 (912) 5494769

E-Mail: mkarimz2000@gmail.com

Copyright © 2026 The Author(s);
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-By-NC: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

English Version

Introduction

Family is an important pillar of a society and the main environment for a child's physical, emotional, and cognitive development. Children naturally regard the home environment as their primary refuge and their parents and relatives as the most trustworthy people (Khodavandi et al., 2026). The family is often considered a place of security and happiness (Mohammadzadeh et al., 2024). On the other hand, risk factors for behavioral problems in children are mainly related to family structure and socio-economic status (Yadgar et al., 2022). Behavioral problems are one of the most common mental health disorders in childhood, affecting 5-10% of children and resulting in enormous costs for families and society (O'Farrelly et al., 2021). Violence against children at home has more destructive effects, as the child loses trust in parents and becomes a norm-breaker (Shaghayegh et al., 2021). Behavioral problems in early childhood may hinder the development of a range of social, emotional, and cognitive skills in children. Untreated behavioral problems in early childhood can be detrimental (Ferraro et al., 2016). Behavioral problems can lead to family dysfunction; if children with behavioral problems enter the education system, they are harmed due to having low self-esteem and short attention spans, or can harm others due to having social communication problems (Nayebi, 2020; Shirmohammadi et al., 2024). Therefore, behavioral problems in children are considered one of the major threats to the family system, encouraging scholars to investigate the origins of this problem (Goodarzi et al., 2018; Behjat et al., 2025).

The COVID-19 pandemic made conditions difficult for the whole world in different parts. It began in Wuhan, China, in mid-December 2019, and gradually spread to all countries in the world (Abbasi et al., 2020). It has affected the entire social structure around the world; areas such as culture, economy, industry, and tourism, as well as the family structure and its socio-economic status (SES), were affected by this virus (Tavakolian et al., 2023). The conditions that COVID-19 imposed on families, such as psychological trauma, economic pressure, and quarantine, often contributed greatly to the emergence of behavioral problems in children (Baghri et al., 2023). Behavioral problems refer to behaviors that are not approved by society and are repetitive and persistent, which makes the child feel helpless in school performance (Taheri et al., 2025). The prevalence of these problems in primary school children varies from 2% to 12%, and factors such as domestic violence, peer relationships at school, age, gender, intelligence, and cultural and socio-economic factors are the most important causes of their occurrence (Eşkisu, 2014; Farah, 2017). Behavioral problems are mostly in the form of aggression and fear and have negative effects on social behavior during adolescence, and lack of parental recognition can exacerbate these problems (Akos et al., 2023).

Economic and familial factors can affect mental health (Nouri, 2018). One of the key variables in a child's exposure to violence at home is the SES of the parents, which is an individual's measure of the income level and occupational status (Heidarnezhad et al., 2016). Poverty is associated with stress, drug addiction, and poor nutrition and increases the risk of misbehavior (Bahari and Sotoudeh, 2016; Fernandes et al., 2020). Parents with lower economic status show a greater tendency towards harsh parenting (Pourvahed and Amiri Majd, 2017). Theoretical frameworks, such as Family Systems Theory, suggest that the family is an interconnected system where a change in the behavior of one member affects the psychological state of all members (Angela et al., 2016). In this system, what happens to one member will also happen to other members, which is related to the concept of complementarity (Jamshidi and Kakabaraee, 2017).

Considering the theoretical frameworks and the negative effects of the COVID-19 pandemic on family structure, this study aimed to investigate the relationship between SES and behavioral problems in pre-school children, mediated by family structure or child gender during the post-COVID era in Rumeshkan, Iran. Accordingly, the two main hypotheses of the research are: (1) There is a significant relationship between SES and behavioral problems mediated by family structure; (2) There is a significant relationship between SES and behavioral problems mediated by family structure and child gender.

Research Methods

Study design and participants

This is a descriptive-correlational study. The study population comprised all preschool children (aged 5-6) in kindergartens in Rumeshkan County during 2021-2022 (n=1150). Based on Krejcie and Morgan's Table, a sample size of 288 was determined. A multi-stage cluster sampling method was employed to select samples. The county was divided into four geographical zones. From these, specific districts and kindergartens were randomly selected. Inclusion criteria were age 5-6 years and informed parental consent, while exclusion criteria were the

presence of acute disabilities or chronic diseases in the child and failure to complete the questionnaires.

Instruments

The questionnaires that were used in this study included the Socio-Economic Status Scale (SESS), the Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES-III), and the Revised Behavior Problem Checklist (RBPC).

The SESS, developed by Ghodratnama et al. (2013), comprises 11 items measuring four domains: income, economic status, education, and housing status. Item scoring was based on a 5-point Likert scale from 1 (Very Low) to 5 (Very High). Based on the total score, the SES is grouped into five categories: Poor, Low, Moderate, High, and Excellent. For this scale, construct validity was confirmed with a KMO of 0.75 and internal consistency with a Cronbach's alpha value of 0.72 (Ghodratnama et al. 2013). In our study, face and content validity were confirmed by experts, and the Cronbach's alpha value was obtained at 0.72, which indicates appropriate internal consistency.

The FACES-III was developed by Olson et al. (1985). This 40-item tool measures two core dimensions: Cohesion and Adaptability. It uses a 5-point Likert scale. For this scale, Olson et al. (1985) reported a Cronbach's alpha of 0.77 for Cohesion and 0.62 for Adaptability. For its Persian version, Ahangarkani et al. (2014) reported a Cronbach's alpha of 0.74 for Cohesion and 0.75 for Adaptability. Also, the test-retest reliability coefficients for Cohesion and Adaptability were 0.83 and 0.80, respectively. In our study, face and content validity were confirmed by experts, and Cronbach's alpha values were 0.74 and 0.75 for Cohesion and Adaptability, respectively, indicating acceptable internal consistency.

The RBPC was developed by Quay and Peterson (1987). This instrument, with 88 items assesses conduct disorder (items 1-38), attention problems/immaturity (items 39-71), social aggression (items 72-80), and anxiety-isolation (items 81-88). It utilizes a 3-point scale (0=Not a problem, 1=Mild problem, 2=Severe problem). For this tool, Quay and Peterson (1987) reported a construct validity with factor analysis as 0.82, a significant correlation with Rutter's children behaviour questionnaire (r=0.88), and a Cronbach's alpha of 0.96 to 0.98. For the Iranian version, Shahim et al., 2007), reported a Cronbach's alpha coefficient of 0.97 for the overall scale. In the present study, face and content validity were confirmed by experts, and the Cronbach's alpha coefficient was reported to be 0.98 for the entire scale, 0.97 for conduct disorder, 0.97 for attention problems/immaturity, 0.82 for social aggression, and 0.85 for anxiety-isolation, indicating the high internal consistency of this instrument.

Data analysis

First, ethical approval from the University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences and permits from the Education Department in Lorestan province were obtained. Then, taking into account ethical considerations, the purpose of the study was explained to the participants, and the questionnaires were distributed among the parents of children who provided informed consent. After collecting data, they were analyzed in SPSS software, version 23 using descriptive statistics and multiple regression analysis (simultaneous method). The Kolmogorov-Smirnov (K-S) test was used for testing the normality of data distribution, and Levene's test for testing the homogeneity of variances.

Results

Among 288 children, 50.69% (n=146) were girls and 47.56% (n=137) were boys. Parental reports indicated that 47.56% of mothers had a high school diploma or lower education, while 37.50% of fathers held a bachelor's degree. In terms of occupation, the majority of fathers (72.56%) were employed, while only 33.68% of mothers were employed, and the majority (62.15%) were unemployed or housekeepers. Economically, over 52% of families reported a monthly income of <10 million Tomans, indicating a low- to middle SES.

Table 1 presents the results of the K-S test. The p-values for all study variables, including behavioral problems (P=0.289), family structure (P=0.315), and SES (P=0.412), were greater than 0.05. Therefore, the assumption of normal data distribution was confirmed and the use of parametric tests (such as regression) is permitted. Table 2 presents the results of Levene's test. The P level of variables was greater than 0.05. Therefore, the assumption of homogeneity of variances was confirmed.

To analyze the first hypothesis, a simultaneous regression analysis was used, the results of which are shown in Tables 3, 4, and 5. According to the results in Table 3, the first regression model could explain 58.2% of the variance in behavioral problems. In this model, family structure (β=-0.460) and SES (β=-0.250) were negative and significant predictors of behavioral problems, meaning that improving SES and family structure reduces children's behavioral problems. Given the greater contribution of family structure in predicting behavioral prob-

سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

Table 1. Results of Kolmogorov-Smirnov test (n=288)

Variables	K-S statistic	Sig.	Result
Behavioral problems	0.082	0.289	Normal
Family structure	0.069	0.315	Normal
SES	0.076	0.412	Normal

Table 2. Results of Levene's test

Variables	F	df2	Sig.
Behavioral problems	1.623	286	0.122
Family structure	2.119	286	0.249

lems, in the next step, regression analysis was conducted to examine the effect of SES on family structure to determine the mediating role of this variable. The results are presented in Table 4. As can be seen, SES, with a beta coefficient of 0.478 and P<0.001, had a direct association with family structure and was able to explain 33.4% of the variance in family structure. This finding shows that SES is a determinant of family structure, and changes in this factor directly affect family cohesion and adaptability. For a more comprehensive analysis, the total direct and indirect effects of SES and family structure on behavioral problems were assessed. As can be seen in Table 5, in the second regression model, family structure had only a direct association (β=-0.460) with behavioral problems, while SES had both a direct (β=-0.250) and an indirect effect through family structure (β=-0.278). The total effect of this variable was -0.528, which indicates that SES is not only effective alone, but also reduces children's behavioral problems through making changes in family structure.

To analyze the second hypothesis, a multiple linear regression analysis was conducted, and the results are presented in Tables 6, 7, and 8. According to the results in Table 6, the multiple correlation coefficient (R) was 0.372, and the coefficient of determination (R^2) was 0.138, indicating that about 14% of the variance in children's behavioral problems was explained by family structure, SES, and child gender. To examine the significance of this model, the analysis of variance (ANOVA) was performed (Table 7). Since, P=0.001, the regression model was significant, and the combined effect of SES, child gender, and family structure on behavioral problems was confirmed. According to the results in Table 8, in the final regression model, SES with a beta coefficient of -0.309 (P=0.001) and child gender with a beta coefficient of 0.183 (P=0.001) were the significant predictors of behavioral problems, while family Structure with a beta coefficient of 0.107 and P=0.052 was on the borderline of statistical significance.

Table 3. Regression coefficients for family structure and SES predicting behavioral problems

Model		Unstandardized coefficients		Standardized coefficients	T	Sig.
		B	Standard Error	β		
1	(Constant)	0.107	0.394		0.272	0.786
	Family structure	-0.627	0.088	-0.460	9.431	0.000
	SES	-0.438	0.080	-0.250	-3.314	0.001
Model summary		R	R2	Adjusted R2	Standard Error of the Estimate	
		-0.684	0.582	0.570	0.42145	

Table 4. Regression coefficients for SES predicting family structure

Model		Unstandardized coefficients		Standardized coefficients	T	Sig.
		B	Standard Error	β		
2	(Constant)	4.375	0.074		92.478	0.000
	SES	-0.595	0.700	0.478	-9.961	0.000
Model summary		R	R2	Adjusted R^2	Standard Error of the Estimate	
		0.578	0.334	0.330	0.58455	

Table 5. Direct and indirect effect sizes of family structure and SES on behavioral problems

Variables	Effect		
	Direct	Indirect	Total
Family structure	-0.460	-	-0.460
SES	-0.250	-0.278	-0.528

Discussion and Conclusion

The purpose of this study was to comprehensively investigate the relationship between SES and behavioral problems among preschool children in an Iranian city, with a focus on the mediating role of family structure and child gender.

Regarding the first research hypothesis, the findings showed an inverse and significant association between the SES of parents and the occurrence of behavioral problems in children; i.e., as the SES decreases, the rate of behavioral problems in children increases. This result is in complete agreement with the findings of Yadgar et al. (2022), Goodarzi et al. (2018), and Behjat et al. (2025). Similar to the view of Heydarnejhad et al. (2016), economic capital can buffer against psychological harm, beyond being a mere financial source. Although there may be discrepancies between studies, possibly due to moderating variables such as social support, the effect of economic status on children's behavior has been highlighted in Romeshkan County, given specific conditions and resulting financial pressures (Tavakolian et al., 2023). According to Bahari and Sotoudeh (2016), poverty and livelihood limitations reduce parents' tolerance by causing chronic stress and improper nutrition. According to the Family Systems Theory (Angela et al. 2016), the family is one whole system in which environmental and economic pressures imposed on parents are directly transmitted to children. Furthermore, according to Fernandes (2020), parents with lower economic status are more likely to adopt authoritarian parenting styles and show harsh and violent behaviors due to suffering from daily stressors, which is considered the main driver of behavioral problems in children. Overall, SES, as an underlying variable, affects the stability of family structure. When financial pressures increase, the internal cohesion of the family weakens and parenting roles are disrupted; this disruption in the family structure creates an unsafe environment for the child and ultimately leads to the formation of abnormal behavioral patterns. Therefore, poor family structure causes poverty to act not only as a financial problem, but also as a destructive factor in family relationships that causes behavioral problems in children.

Table 6. Regression model summary

Model	R	R^2	Adjusted R^2	Standard Error of the Estimate
1	372.	138.	130.	10.132

Predictor variables: Family structure, SES, and child gender
Criterion variable: Behavioral problems

سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

Table 7. ANOVA results

Model		Sum of squares	df	Mean square	F	Sig.
1	Regression	4879.858	3	1626.619	15.845	0.001
	Residual	30387.138	296	102.659		
	Total	35266.997	299			

Predictors: Family structure, SES, and child gender
Criterion variable: Behavioral problems

Regarding the second hypothesis, the results showed that child gender, along with family structure and SES, were significant predictors of behavioral problems in children. This finding is consistent with the results of Eşkisu (2014) and Farah (2017), who emphasized the effects of gender and cultural factors on the occurrence of aggressive behaviors in children. In contrast to the results of Akos et al. (2023), this study showed that child gender can change the intensity of being affected by family problems. In explaining this issue, based on the Family Systems Theory and the complementarity concept of Jamshidi and Kakabaraee (2017), it can be said that the family structure face tension due to excessive stay of members at home during COVID-19 pandemic (Bagheri et al., 2023) and this tension manifests itself in different forms (such as anxiety or aggression) in children with different genders. Also, according to Shaghayegh et al. (2021), when the family environment is no longer safe, the child loses trust in the parents and, regardless of gender, is driven towards norm-breaking; the severity of this norm-breaking is influenced by gender and societal expectations of the child.

Based on the research findings, economic and social pressures do not directly cause behavioral problems in children; rather, they first weaken family adaptability and cohesion, which are then transmitted to the child through tension in the home environment. In this process, the child's gender acts as a moderator. Boys and girls, due to biological differences and different expectations of society from them, demonstrate different behaviors resulting from family problems such as externalized behaviors (aggression) vs. internalized behaviors (anxiety). In fact, family structure serves as the primary conduit for transmitting environmental stressors and determines the gender, type, and severity of these behavioral reactions. The COVID-19 pandemic affected all sectors of society, and this study showed that in Romeshkan County, these effects manifested as increased behavioral problems among preschool children. If these problems are not treated at this age, they will hinder the development of emotional competencies and lead the child to enter the educational system with low self-esteem, which will have enormous costs for society (Ferraro et al. 2016; Naeini, 2020; O'Farrelly et al., 2021). Family structure acts as a mediator: economic pressures first erode the quality of parent-child relationships, and this structural destruction then manifests as behavioral problems in the child.

In conducting this study, we encountered some limitations, including the lack of cooperation from some preschool managers in the early phase of the study, the difficulty and time-consuming process of obtaining legal

Table 8. Multiple regression coefficients for factors predicting behavioral problems

Model		Unstandardized coefficients		Standardized coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	β		
3	(Constant)	129.001	6.233		20.695	0.001
	Family structure	126.	065.	107.	1.953	0.052
	child gender	3.983	1.185	183.	3.360	0.001
	SES	6.723-	1.197	309.-	5.619-	0.001

Predictors: Family structure, SES, and child gender
Criterion variable: Behavioral problems

permits to visit preschools and conduct interviews, and insufficient motivation and interest among some children to answer questions. In addition, the limited age range of 5-6 years and the reliance on self-report instruments, which may be biased, were some limitations for the generalization of the findings. Further studies on children at higher educational levels, including elementary school students, and examining the stability of behavioral problems over time are recommended. Future research should use mixed-methods designs (quantitative-qualitative) and direct observations, along with self-report instruments, to improve the accuracy of the outcome and enable greater generalization of the findings. Based on the results, health institutions and schools in Romeshkan County should develop family education courses focused on anger management and on replacing punishment with open, interactive alternatives to reduce the destructive effects of poor family structure on children. It is essential that social welfare policymakers focus on poverty alleviation, provide necessary economic aid to families in underserved areas, and design indigenous interventions appropriate to the region's culture.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study was conducted in adherence to the ethical principles for human research and received approval from the Ethics Committee of the University of Rehabilitation and Social Health Sciences (Code: IR.USWR.REC.1403.045). The parents of children were assured of the confidentiality of their information and were free to leave the study at any time. Informed consent was obtained from them.

Funding

This study was extracted from the master's thesis of Khatereh Aghapour, Approved by the Department of Preschool Education, University of Rehabilitation and Social Health Sciences. This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors contributions

Conceptualization, design, and writing: first and second authors; review & editing: third and forth authors

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors would like to thank all participants for their cooperation and time in this research

مقاله پژوهشی

بررسی رابطه بین عوامل اجتماعی-اقتصادی و مشکلات رفتاری در کودکان پیش‌دبستانی: نقش میانجی ساختار خانواده

خاطره آقاپور[۱]، روح‌الله خدابنده‌لو[۲]، آتنا توکلیان[۱]، *منصوره کریم‌زاده[۱]، علیرضا محمدی آریا[۱]

۱. گروه پیش‌دبستانی، دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
۲. گروه فناوری‌های یادگیری، دانشکده آموزش، دانشگاه سلطان قابوس، مسقط، عمان.

Use your device to scan and read the article online

Citation Aghapour, Kh., Khodabandelou, R., Tavakolian, A., Karimzadeh, M., & Mohammadi Arya, A. (2026). [Predicting Behavioral Problems in Preschool Children Based on Socioeconomic Factors: The Mediating Role of Family Structure (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education*, *7(1)*, 2-19. https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.54.5

https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.54.5

تاریخ دریافت: ۱۸ بهمن ۱۴۰۴
تاریخ اصلاح: ۱۰ اسفند ۱۴۰۴
تاریخ پذیرش: ۰۱ فروردین ۱۴۰۵

چکیده

زمینه و هدف مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه بین عوامل اجتماعی-اقتصادی و مشکلات رفتاری در کودکان پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان، با تأکید ویژه بر نقش میانجی ساختار خانواده انجام شد.

روش پژوهش این پژوهش از نوع توصیفی‌همبستگی بود. جامعه آماری شامل تمامی کودکان پیش‌دبستانی شاغل به تحصیل در مهدکودک‌های شهر رومشکان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود. براساس جدول مورگان، نمونه‌ای متشکل از ۲۸۸ کودک به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شد. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه مشکلات رفتاری کوای و پترسون (۱۹۹۶)، پرسش‌نامه ساختار خانواده (FACES) السون و همکاران (۱۹۸۵) و مقیاس وضعیت اجتماعی-اقتصادی (SES) محقق‌ساخته (۱۴۰۱) گردآوری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون همزمان برای بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش انجام گرفت.

یافته‌ها یافته‌ها نشان داد عوامل اجتماعی-اقتصادی حدود ۲۵ درصد از واریانس مشکلات رفتاری و ۳۳ درصد از واریانس ساختار خانواده را تبیین می‌کنند. این نتایج فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین عوامل اجتماعی-اقتصادی، مشکلات رفتاری و ساختار خانواده را تأیید کرد. علاوه‌براین، ساختار خانواده ۴۶ درصد از واریانس مشکلات رفتاری را تبیین کرد که بدین‌ترتیب فرضیات فرعی اول و دوم پژوهش نیز مورد حمایت قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری یافته‌های مطالعه حاضر نشان می‌دهد عوامل اجتماعی-اقتصادی از طریق تأثیر بر ساختار خانواده، در بروز مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی نقش دارند. به‌طور مشخص، شرایط نامساعد اجتماعی-اقتصادی عملکرد و انسجام خانواده را تضعیف کرده و این امر به‌نوبه‌خود احتمال بروز مشکلات رفتاری در کودکان را افزایش می‌دهد. نتایج همچنین نشان داد ساختار خانواده نقش میانجی معناداری در رابطه بین عوامل اجتماعی-اقتصادی و پیامدهای رفتاری ایفا می‌کند. علاوه‌براین، جنسیت کودک به‌عنوان یک عامل تعدیل‌گر عمل کرده و شدت این آسیب‌پذیری را در شرایط مختلف خانوادگی تغییر می‌دهد. در مجموع، انعطاف‌ناپذیری ساختاری خانواده در مواجهه با شوک‌های اقتصادی به‌عنوان یک محرک کلیدی برای رفتارهای پرخاشگرانه و گوشه‌گیرانه در کودکان ظاهر می‌شود که احتمالاً بدون مداخلات زمینه‌ای تداوم خواهد یافت.

کلیدواژه‌ها ساختار خانواده، عوامل اقتصادی-اجتماعی، کودکان، مشکلات رفتاری

* **نویسنده مسئول:**
دکتر منصوره کریم زاده
نشانی: تهران، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان، گروه پیش‌دبستانی.
تلفن: ۵۴۹۴۷۶۹ (۹۱۲) ۹۸+
رایانامه: mkarimz2000@gmail.com

Copyright © 2026 The Author(s);
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-By-NC: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه

خانواده رکن اساسی اجتماع و مناسب‌ترین جایگاه رشد جسمانی و شکوفایی شخصیت کودک دانسته می‌شود. کودکان نیز دست‌کم در بخش‌های گسترده‌ای از جهان، برحسب جریان طبیعی امور، محیط خانه را مأمن اصلی خود دانسته و والدین و نزدیکان خویش را قابل‌اعتمادترین افراد تلقی می‌کنند (خداوندی و همکاران، ۱۴۰۵). با اینکه خانواده غالباً به‌عنوان پناهگاه امنیت و خوشبختی تصور می‌شود (محمدزاده و همکاران، ۱۴۰۳)؛ عوامل خطرساز مشکلات رفتاری در کودکان، عمدتاً با ساختار خانوادگی[1]، عوامل اقتصادی-اجتماعی[2] به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده مشکلات رفتاری[3] ارتباط دارند (یادگار و همکاران، ۱۴۰۱). مشکلات رفتاری یکی از شایع‌ترین اختلالات سلامت روان[4] در دوران کودکی است که ۵ تا ۱۰ درصد از کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و هزینه‌های گزافی برای خانواده‌ها و برای جامعه درپی دارد (افارلی و همکاران، ۵ ۲۰۲۱). اعمال خشونت بر کودکان توسط نزدیکان، آثار مخرب‌تری دارد، چراکه کودک اعتماد خود را به والدین از دست داده و به عنصری هنجارشکن تبدیل می‌شود (شقایق و همکاران، ۱۴۰۰).

همچنین مشکلات رفتاری در اوایل کودکی ممکن است مانع رشد طیفی از شایستگی‌های اجتماعی[6]، عاطفی[7] و شناختی[8] در کودکان شود؛ درنهایت، مشکلات رفتاری درمان‌نشده در اوایل دوران کودکی زیان‌بار در نظر گرفته شده است (فرارو و همکاران، ۲۰۱۶۹). مشکلات رفتاری می‌تواند به نابسامانی خانوادگی منجر شود؛ اگر کودکان با مشکلات رفتاری وارد سیستم آموزشی شوند، ازآنجاکه این کودکان عزت‌نفس[10] پایین و دامنه توجه[11] کوتاهی دارند، آسیب می‌بینند و ازآنجاکه در ارتباطات اجتماعی دارای مشکل بوده و به آسانی ناکام می‌شوند، آسیب‌زننده نیز هستند (نایبی، ۱۳۹۹؛ شیرمحمدی و همکاران، ۱۴۰۳). بنابراین مشکلات رفتاری، یکی از تهدیدهای بزرگ برای نظام خانواده محسوب می‌شود که پژوهشگران را به بررسی خاستگاه این مشکل تشویق می‌کند (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ بهجت و همکاران، ۱۴۰۴)

ازسوی‌دیگر، همه‌گیری بیماری ویروس کرونا[12]، شرایط را برای همه دنیا در بخش‌های مختلف دشوار کرده است. چین انتشار ویروس کرونا را که از اواسط ماه دسامبر در شهر ووهان آغاز شد، گزارش داد و به‌تدریج تمام کشورهای جهان درگیر شدند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹). شیوع بیماری کووید-۱۹ در جهان، تمام ساختار اجتماعی را در کشورهای سراسر دنیا تحت الشعاع خود قرار داد؛ حوزه‌هایی ازقبیل فرهنگ[13]، اقتصاد[14]، صنعت و گردشگری[15] درگیر این ویروس شده‌اند که حوزه ساختار خانواده و وضعیت اقتصادی-اجتماعی آن نیز از این قاعده مستثنی نیست (توکلیان و همکاران، ۱۴۰۲). شرایطی که ویروس کرونا بر خانواده‌ها حکم‌فرما کرده است ازجمله آسیب‌های روانی، فشار اقتصادی، ماندن بیش از حد اعضای خانواده در خانه و غیره غالباً سهم بزرگی در بروز مشکلات رفتاری در کودکان ایجاد کرده است (باقری و همکاران، ۱۴۰۲).

مشکلات رفتاری[16] به رفتارهای فردی اطلاق می‌شود که بدون پایین بودن بهره هوشی، از اندازه عمومی اجتماع دور و دارای شدت و مداومت باشد، به‌طوری‌که در عملکرد تحصیلی، فرد دچار درماندگی شود (طاهری و همکاران، ۱۴۰۴). میزان این مشکلات در کودکان سنین دبستان بین ۲ تا ۱۲ درصد متغیر است و عواملی همچون نابسامانی خانگی، روابط مدرسه، سن، جنس، هوش و عوامل فرهنگی و اقتصادی-اجتماعی، مهم‌ترین علل بروز آن هستند (ایسکیوسا[17]، ۲۰۱۴؛ فرح[18]، ۲۰۱۷). آکوس و همکاران دریافتند که مشکلات رفتاری بیشتر به‌صورت پرخاشگری و ترس بوده و تأثیرات منفی بر رفتار اجتماعی در دوران نوجوانی می‌گذارد، درحالی‌که عدم شناخت والدین این مشکلات را تشدید می‌کند (آکوس و همکاران[19]، ۲۰۲۳).

عوامل اقتصادی و خانوادگی از فاکتورهای مهم در سلامت روان می‌باشند (نوری، ۱۳۹۷)؛ یکی از متغیرهای کلیدی در مواجهه کودک با خشونت، پایگاه اقتصادی- اجتماعی والدین است که به‌عنوان جایگاه فرد برحسب میزان بهره‌مندی از ثروت و منزلت شغلی تعریف می‌شود (حیدرنژاد و همکاران، ۱۳۹۵). فقر با استرس، اعتیاد و تغذیه نامناسب در ارتباط است و احتمال بدرفتاری را افزایش می‌دهد (بهاری و ستوده، ۱۳۹۵؛ فرناندز[20]، ۲۰۲۰). والدین متعلق به طبقات پایین، گرایش بیشتری به تأدیب تند و خشن نشان می‌دهند (پورواحد و امیری مجد، ۱۳۹۶). نظریه سیستمی[21] بر این باور است که همه افراد خانواده بخشی از یک سیستم هستند و رفتارهای هر فرد بر وضعیت روانی سایر اعضا اثر مستقیم دارد (آنجلا و همکاران[22]، ۲۰۱۶). آنچه برای یک عضو سیستم رخ می‌دهد برای سایر اعضا نیز اتفاق خواهد

1. Family Structure
2. Socioeconomic Factors
3. Behavioral Problems
4. Psychological Health
5. O'Farrelly, C.
6. Social competences
7. Emotional competencies
8. Cognitive competencies
9. Ferraro, K. F.
10. Self-Esteem
11. Attention Span
12. Coronavirus Disease (COVID-19)
13. Culture
14. Economy
15. Industry and Tourism
16. Behavioral problems
17. Eşkisu M.
18. Farah, M. J.
19. Ákos Levente Tóth., et al.
20. Fernandes, N
21. System theory
22. Angela K. H, et al

افتاد که این مفهوم تکمیل‌کنندگی نامیده می‌شود (جمشیدی و کاکابرایی، ۱۳۹۶). باتوجه‌به این مبانی نظری و تأثیرات دوره پسا کرونا بر ساختار خانوادگی، این پژوهش به بررسی رابطه عوامل اقتصادی-اجتماعی با مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان با نقش میانجی ساختار خانواده می‌پردازد. براین‌اساس، دو فرضیه اصلی پژوهش عبارت‌اند از:

«بین عوامل اقتصادی-اجتماعی با مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان باتوجه‌به نقش میانجی ساختار خانوادگی در دوره پسا کرونا رابطه معناداری وجود دارد.»

« بین عوامل اقتصادی-اجتماعی با مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان در دوره پسا کرونا باتوجه‌به نقش میانجی ساختار خانوادگی و جنس کودک رابطه معناداری وجود دارد.»

روش پژوهش

طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

پژوهش حاضر از نوع توصیفی‌تحلیلی و همبستگی است که با هدف بررسی رابطه عوامل اقتصادی-اجتماعی با مشکلات رفتاری کودکان (با نقش میانجی ساختار خانواده) انجام شد. جامعه آماری شامل ۱۱۵۰ کودک ۵ تا ۶ ساله پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان در سال ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود که طبق جدول مورگان، ۲۸۸ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند.

ملاک‌های ورود شامل بازه سنی هدف و رضایت آگاهانه والدین، و ملاک‌های خروج شامل وجود معلولیت‌های حاد یا بیماری‌های مزمن در کودک و نقص در تکمیل پرسش‌نامه‌ها بود. داده‌ها پس از اخذ مجوزهای لازم، از طریق تکمیل پرسش‌نامه‌های استاندارد توسط والدین به شیوه خودگزارشی جمع‌آوری و با رعایت اصل محرمانگی وارد فرآیند تحلیل شد.

ابزارهای پژوهش

پرسش‌نامه وضعیت اقتصادی-اجتماعی[23] (SES) (۱۳۹۲)

پرسش‌نامه وضعیت اقتصادی-اجتماعی (SES) را قدرت‌نما و همکاران (۱۳۹۲) جهت سنجش وضعیت معیشتی و رتبه اجتماعی خانواده‌ها تدوین کرده‌اند که در ابتدا بر روی جامعه دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز اجرا گردید؛ این ابزار شامل ۱۱ سؤال در چهار مؤلفه اصلی میزان درآمد، طبقه اقتصادی، تحصیلات و وضعیت مسکن است و نمره‌گذاری آن براساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از خیلی پایین (۱) تا خیلی بالا (۵) انجام می‌شود که مجموع امتیازات در پنج طبقه ضعیف، پایین، متوسط، بالا و عالی دسته‌بندی می‌گردد. درخصوص ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار، در نسخه اصلی (قدرت‌نما و همکاران، ۱۳۹۲)، روایی از طریق تحلیل عاملی با شاخص KMO برابر با ۷۵/۰ و پایایی با ضریب آلفای کرونباخ ۷۲/۰ گزارش شده است؛ همچنین در نسخه ایرانی (قدرت‌نما و همکاران، ۱۳۹۲)، روایی با شاخص KMO برابر با ۷۵/۰ و پایایی با ضریب آلفای کرونباخ ۷۲/۰ تأیید گردیده و در پژوهش حاضر نیز روایی صوری و محتوایی توسط خبرگان مورد تأیید قرار گرفت و پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۷۲/۰ به دست آمد که نشان‌دهنده همسانی درونی مناسب پرسش‌نامه در این مطالعه می‌باشد.

مقیاس ساختار خانواده (FACES–III[24])(۱۹۸۵)،

این مقیاس را السون و همکاران[25] در سال ۱۹۸۵ جهت سنجش دو مؤلفه کلیدی انسجام و انطباق‌پذیری[26] در نظام خانواده طراحی کرده‌اند که در نسخه اصلی شامل ۴۰ سؤال و نمره‌گذاری ۵ درجه‌ای لیکرت است. در نسخه ایرانی نیز این ابزار را آهنگرکانی و همکاران (۱۳۹۳) بومی‌سازی و اجرا کردند. درخصوص ویژگی‌های روان‌سنجی، در نسخه اصلی (دیوید اچ. السون و همکاران، ۱۹۸۵)، روایی از طریق تحلیل عاملی و پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (انسجام ۷۷/۰ و انطباق‌پذیری ۶۲/۰) گزارش شده است؛ همچنین در نسخه ایرانی (آهنگرکانی و همکاران، ۱۳۹۳)، روایی از طریق تحلیل عاملی و پایایی با روش‌های آلفای کرونباخ (انسجام ۷۴/۰ و انطباق‌پذیری ۷۵/۰) و بازآزمایی (انسجام ۸۳/۰ و انطباق‌پذیری ۸۰/۰) تأیید گردید و در پژوهش حاضر نیز روایی صوری و محتوایی مورد تأیید خبرگان قرار گرفت و پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (انسجام ۷۴/۰ و انطباق‌پذیری ۷۵/۰) به دست آمد که نشان‌دهنده ثبات قابل‌قبول ابزار در این مطالعه می‌باشد

پرسش‌نامه مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان[27] (RBPC) ۱۹۸۷

این پرسش‌نامه را کوای و پترسون[28] (۱۹۸۷) با هدف شناسایی و بررسی مشکلات رفتاری در کودکان و نوجوانان طراحی کرده‌اند. این ابزار شامل ۸۸ سؤال است که در ۴ مؤلفه اصلی تنظیم شده‌اند: پرخاشگری اجتماعی[29]، اختلال سلوک[30]، (سؤالات ۱ تا ۳۸)، مشکلات توجه- ناپختگی[31]، (سؤالات ۳۹ تا ۷۱)، پرخاشگری اجتماعی[32]، (سؤالات ۷۲ تا ۸۰) و اضطراب- گوشه‌گیری[33] (سؤالات ۸۱ تا ۸۸). هدف از طراحی این زیرمقیاس‌ها، تفکیک

23. Socio-Economic Status (SES) Scale

24. Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES-III)
25. Olson. D. H., Portner, J., Lavee, Y
26. Adaptability
27. Revised Behavior Problem Checklist.
28. Quay, H. C., Peterson, D. R.
29. Social aggression
30. Conduct disorder
31. Attention problems - immaturity
32. Social aggression
33. Anxiety - isolation

دقیق رفتارهای هنجار از ناهنجار و ارزیابی شدت اختلالات در ابعاد مختلف رشدی و اجتماعی است؛ و نمره‌گذاری آن براساس طیف ۳ نقطه‌ای (۰ تا ۲) انجام می‌شود. در نسخه ایرانی، شهیم و همکاران (۱۳۸۶) این ابزار را بومی‌سازی کردند و بر روی دانش‌آموزان ابتدایی شیراز اجرا گردید. درخصوص ویژگی‌های روان‌سنجی، در نسخه اصلی (کوای و پترسون، ۱۹۸۷) روایی از طریق تحلیل عاملی (۸۲/۰) و همبستگی با پرسش‌نامه راتر ۱۹۶۷)[34] (۸۸/۰) و پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۹۶/۰ تا ۹۸/۰) گزارش شده است؛ همچنین در نسخه ایرانی (شهیم و همکاران، ۱۳۸۶) روایی تأیید گردید و پایایی با ضریب آلفای کرونباخ ۹۷/۰ به دست آمد و در پژوهش حاضر نیز روایی صوری و محتوایی مورد تأیید خبرگان قرار گرفت و پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای کل ابزار ۰/۹۸ و به تفکیک مؤلفه‌ها شامل اختلال سلوک ۰/۹۷، مشکلات توجه ۰/۹۷، پرخاشگری اجتماعی ۰/۸۲ و اضطراب ۰/۸۵ گزارش شد که نشان‌دهنده ثبات بالای این ابزار در مطالعه حاضر می‌باشد.

شیوه اجرا

در راستای اجرای پژوهش حاضر، ابتدا مجوزهای قانونی لازم از سوی دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی و اداره کل آموزش‌وپرورش استان لرستان اخذ گردید. پس از هماهنگی‌های لازم و با در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی، هدف از انجام مطالعه برای شرکت‌کنندگان تشریح شد و پرسش‌نامه‌های پژوهش تنها پس از کسب رضایت آگاهانه از والدین در اختیار آن‌ها قرار گرفت تا داوطلبانه در این فرایند مشارکت نمایند.

فرایند جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انجام شد؛ به این صورت که از بین ۴ منطقه شهرستان رومشکان، نمونه‌های موردنظر انتخاب شدند و سه پرسش‌نامه مذکور جهت تکمیل در اختیار جامعه هدف قرار گرفت. پس از جمع‌آوری اطلاعات، داده‌های خام استخراج و جهت پردازش نهایی وارد محیط نرم‌افزاری شدند.

بدین منظور، ابتدا برای اطمینان از صحت نتایج، مفروضه‌های آماری پیش از آزمون شامل نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف[35] و همسانی واریانس‌ها از طریق آزمون لون[36] مورد بررسی قرار گرفت. درنهایت، داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی (با بهره‌گیری از روش رگرسیون هم‌زمان[37]) مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفتند. همین‌طور تجزیه‌وتحلیل یافته‌های این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ انجام گرفت.

34. Rutter Child Behavior Questionnaire
35. Kolmogorov-Smirnov test

یافته‌ها

جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۸۸ کودک پیش‌دبستانی از شهرستان رومشکان بود که از این تعداد، ۱۴۶ نفر (۵۰/۶۹ درصد) دختر و ۱۳۷ نفر (۴۷/۵۶ درصد) پسر بودند. بررسی وضعیت تحصیلی والدین نشان داد بیشترین فراوانی در میان مادران مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و پایین‌تر با ۴۷/۵۶ درصد و در میان پدران مربوط به مقطع کارشناسی (لیسانس) با ۳۷.۵۰ درصد است. از منظر وضعیت اشتغال، نتایج حاکی از آن بود که اکثریت پدران (۷۲/۵۶ درصد) شاغل هستند، درحالی‌که در گروه مادران، ۳۳/۶۸ درصد شاغل و بخش عمده‌ای (۶۲/۱۵ درصد) در وضعیت بیکار یا خانه‌دار گزارش شدند.

به‌منظور بررسی مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید. نتایج حاصل از این آزمون در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

نتایج مندرج در جدول شماره ۱ نشان می‌دهد مقدار سطح معناداری (Sig) برای تمامی متغیرهای پژوهش شامل مشکلات رفتاری (۰/۲۸۹)، ساختار خانواده (۰/۳۱۵) و عوامل اقتصادی-اجتماعی (۰/۴۱۲) بزرگتر از ملاک ۰/۰۵ است. بنابراین، باتوجه‌به عدم معناداری نتایج آزمون، مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌ها تأیید شده و استفاده از آزمون‌های آماری پارامتریک (نظیر رگرسیون) مجاز می‌باشد. در ادامه به‌منظور بررسی مفروضه همگنی واریانس‌ها در متغیرهای تحقیق از آزمون لون استفاده شد. نتایج به‌دست‌آمده از این آزمون در جدول شماره ۲ ذکر گردیده است.

نتایج جدول شماره ۲ در مورد متغیرهای تحقیق نشان داد سطح معناداری برخی از متغیرهای وابسته در آزمون لون بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرض همگنی واریانس‌ها در متغیرها تأیید می‌گردد.

برای تحلیل فرضیه اول پژوهش از آزمون رگرسیون هم‌زمان

36. Levene's test
37. Simultaneous regression method

جدول ۱. نتایج حاصل از آزمون کولموگروف- اسمیرنف (n=۲۸۸)

متغیر	مقدار (K-S)	Sig.	نتیجه نرمال/غیرنرمال بودن توزیع
مشکلات رفتاری	۰/۰۸۲	۰/۲۸۹	نرمال
ساختار خانواده	۰/۰۶۹	۰/۳۱۵	نرمال
عوامل اقتصادی-اجتماعی	۰/۰۷۶	۰/۴۱۲	نرمال

جدول ۲. آزمون F لون برای بررسی همگنی واریانس‌ها در متغیرهای تحقیق

متغیر	F	df۲	Sig.
مشکلات رفتاری	۱/۶۲۳	۲۸۶	۰/۱۲۲
ساختار خانواده	۲/۱۱۹	۲۸۶	۰/۲۴۹

استفاده شد که نتایج آن در جداول شماره ۳، ۴ و ۵ آمده است.

طبق یافته‌های جدول شماره ۳، مدل رگرسیونی حاکم بر مشکلات رفتاری کودکان معنادار بوده و در مجموع ۵۸/۲ درصد از واریانس این متغیر را تبیین می‌کند. نتایج نشان داد هر دو متغیر ساختار خانوادگی (β=-۰/۴۶۰) و عوامل اقتصادی-اجتماعی (β=-۰/۲۵۰) پیش‌بین‌های منفی و معناداری برای مشکلات رفتاری هستند؛ به این معنا که با بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی و ارتقای کیفیت ساختار خانواده، مشکلات رفتاری کودکان کاهش می‌یابد. باتوجه‌به سهم بیشتر ساختار خانوادگی در پیش‌بینی این متغیر، در گام بعدی تحلیل رگرسیونی جهت بررسی تأثیر عوامل اقتصادی-اجتماعی بر ساختار خانواده انجام شد تا نقش واسطه‌گری این متغیر مشخص گردد که نتایج آن در جدول شماره ۴ ارائه شده است.

مطابق با نتایج ارائه‌شده در جدول شماره ۴، عوامل اقتصادی-اجتماعی با ضریب بتای ۰/۴۷۸ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، تأثیر مستقیمی بر ساختار خانوادگی دارد و توانست ۳۳/۴ درصد از واریانس این متغیر را تبیین نماید. این یافته نشان می‌دهد درواقع وضعیت اقتصادی-اجتماعی بسترسازِ کیفیت ساختار خانوادگی است و تغییرات در این عوامل به‌طور مستقیم بر انسجام و ساختار خانواده اثر می‌گذارد. در ادامه، برای بررسی جامع‌تر، میزان کل تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم در جدول شماره ۵ گزارش شده است.

یافته‌های جدول شماره ۵ تبیین‌کننده مدل نهایی اثرات است. براساس این نتایج، ساختار خانوادگی تنها به‌صورت مستقیم (β=-۰/۴۶۰) بر کاهش مشکلات رفتاری اثر می‌گذارد. در مقابل، عوامل اقتصادی-اجتماعی تأثیری دوگانه دارند؛ به‌اینترتیب که این متغیر هم به‌صورت مستقیم (با بتای ۰/۲۵۰-) و هم به‌صورت غیرمستقیم از طریق تأثیر بر ساختار خانواده (با اثر غیرمستقیم ۰/۲۷۸-) بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان اثر می‌گذارد. مجموع اثر کل این متغیر ۰/۵۲۸- برآورد شده است که نشان می‌دهد عوامل اقتصادی-اجتماعی نه‌تنها خود اثرگذار هستند، بلکه از طریق تغییر در ساختار خانواده، شدت تأثیر خود بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان را افزایش می‌دهند.

جدول ۳. تحلیل رگرسیون مشکلات رفتاری از طریق متغیرهای عوامل اقتصادی-اجتماعی و ساختار خانوادگی

مدل	متغیرهای مستقل	ضرایب خام		ضرایب استاندارد شده	T	سطح معناداری
		B	خطای استاندارد	β		
	مقدار ثابت	۰/۱۰۷	۰/۳۹۴		۰/۲۷۲	۰/۷۸۶
	ساختارخانوادگی	-۰/۶۲۷	۰/۰۸۸	-۰/۴۶۰	۹/۴۳۱	۰/۰۰۰
اول	عوامل اقتصادی-اجتماعی	-۰/۴۳۸	۰/۰۸۰	-۰/۲۵۰	-۳/۳۱۴	۰/۰۰۱
	نتایج همبستگی	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآوردشده	
		-۰/۶۸۴	۰/۵۸۲	۰/۵۷۰	۰/۴۲۱۴۵	

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی ساختار خانوادگی بر اساس عوامل اقتصادی-اجتماعی.

مدل	متغیرهای مستقل	ضرایب خام		ضرایب استاندارد شده	T	سطح معناداری
		B	خطای استاندارد	β		
	مقدار ثابت	۴/۳۷۵	۰/۰۷۴		۹۲/۴۷۸	۰/۰۰۰
	عوامل اقتصادی-اجتماعی	-۰/۵۹۵	۰/۷۰۰	۰/۴۷۸	-۹/۹۶۱	۰/۰۰۰
دوم	نتایج همبستگی	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای انحراف‌معیار برآوردشده	
		۰/۵۷۸	۰/۳۳۴	۰/۳۳۰	۰/۵۸۴۵۵	

جدول ۵. میزان تأثیر مستقیم، غیرمستقیم متغیرهای عوامل اقتصادی-اجتماعی و ساختار خانوادگی بر مشکلات رفتاری کودکان

متغیرها	انواع تأثیر		
	مستقیم	غیرمستقیم	کل
ساختار خانوادگی	-۰/۴۶۰	-	-۰/۴۶۰
عوامل اقتصادی-اجتماعی	-۰/۲۵۰	-۰/۲۷۸	-۰/۵۲۸

جدول ۶. ضرایب مشکلات رفتاری براساس عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنس کودک، ساختار خانواده

مدل	R (ضریب همبستگی چندگانه)	R^2 (ضریب تعیین)	Adjusted R^2 (ضریب تعیین تعدیل شده)	Std. Error of the Estimate (خطای استاندارد تخمین)
۱	۰/۳۷۲	۰/۱۳۸	۰/۱۳۰	۱۰/۱۳۲

متغیر ملاک: مشکلات رفتاری
متغیر پیش‌بین: عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنس کودک، ساختار خانواده

برای تحلیل فرضیه دوم پژوهش از آزمون رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد که نتایج آن در جداول شماره ۶، ۷ و ۸ ارائه شده است.

مطابق جدول شماره ۶، ضریب همبستگی چندگانه (R) برابر با ۰/۳۷۲ است که نشان‌دهنده همبستگی متغیرهای پیش‌بین با مشکلات رفتاری می‌باشد. همچنین ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۱۳۸ به دست آمده که نشان می‌دهد حدود ۱۴ درصد از واریانس مشکلات رفتاری کودکان توسط این سه متغیر تبیین می‌شود. برای بررسی معناداری این مدل، نتایج آنالیز واریانس در جدول شماره ۷ ارائه شده است.

داده‌های جدول شماره ۷ نشان داد سطح معناداری آزمون (۰/۰۰۱) کمتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین مدل رگرسیونی معنادار بوده و اثر ترکیبی عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنس کودک و ساختار خانواده بر مشکلات رفتاری تأیید می‌شود. سهم اختصاصی هریک از این متغیرها در جدول شماره ۸ گزارش شده است.

براساس نتایج جدول شماره ۸، عوامل اقتصادی-اجتماعی با ضریب ۰/۳۰۹- و جنس کودک با ضریب ۰/۱۸۳ پیش‌بین‌های معنادار (P<۰/۰۱) مشکلات رفتاری هستند. متغیر ساختار خانواده با ضریب ۰/۱۰۷ و سطح معناداری ۰/۰۵۲ در مرز معناداری آماری قرار دارد. این یافته‌ها وجود رابطه معنادار بین عوامل مذکور با مشکلات رفتاری کودکان را تأیید می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی همه‌جانبه رابطه میان عوامل اقتصادی-اجتماعی و مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان، با تمرکز بر نقش میانجیگری ساختار خانواده اجرا شد. جامعه آماری شامل ۱۱۵۰ کودک ۵ تا ۶ ساله پیش‌دبستانی شهرستان رومشکان در سال ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود. در این راستا، تحلیل داده‌ها نشان داد متغیرهای پیش‌بین شامل عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنسیت و ساختار خانواده به‌طور معناداری قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات مربوط به مشکلات رفتاری کودکان هستند.

فرضیه اول پژوهش به بررسی رابطه میان عوامل اقتصادی-اجتماعی با مشکلات رفتاری کودکان با نقش میانجی ساختار خانواده اختصاص داشت. یافته‌های حاصل از آزمون این فرضیه نشان داد میان پایگاه اقتصادی-اجتماعی والدین و بروز مشکلات رفتاری در کودکان رابطه معکوس و معناداری وجود دارد؛ به این معنا که با کاهش سطح اقتصادی-اجتماعی، میزان مشکلات رفتاری در کودکان افزایش می‌یابد. این نتیجه با یافته‌های پژوهشی یادگار و همکاران (۱۴۰۱)، گودرزی و همکاران (۱۳۹۷) و بهجت و همکاران (۱۴۰۴) همسویی کامل دارد.

جدول ۷. نتایج معنی‌داری آنالیز واریانس عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنس کودک، ساختار خانواده بر مشکلات رفتاری

مدل	متغیر	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
۱	رگرسیون	۴۸۷۹/۸۵۸	۳	۱۶۲۶/۶۱۹	۱۵/۸۴۵	۰/۰۰۱
	باقی‌مانده‌ها	۳۰۳۸۷/۱۳۸	۲۹۶	۱۰۲/۶۵۹		
	جمع	۳۵۲۶۶/۹۹۷	۲۹۹			

متغیر ملاک: مشکلات رفتاری
پیش‌بینی کننده‌ها: (ثابت)عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنس کودک، ساختار خانواده

جدول ۸. نتایج ضرایب چندمتغیره مدل رگرسیونی برای پیش بینی مشکلات رفتاری

مدل	متغیر	ضریب رگرسیونی غیراستاندارد		ضریب رگرسیونی استاندارد شده	t	P
		B	Std.Error	β		
۳	مقدار ثابت	۱۲۹/۰۰۱	۶/۲۳۳		۲۰/۶۹۵	۰/۰۰۱
	ساختار خانواده	۰/۱۲۶	۰/۰۶۵	۰/۱۰۷	۱/۹۵۳	۰/۰۵۲
	جنس کودک	۳/۹۸۳	۱/۱۸۵	۰/۱۸۳	۳/۳۶۰	۰/۰۰۱
	عوامل اقتصادی-اجتماعی	-۶/۷۲۳	۱/۱۹۷	-۰/۳۰۹	-۵/۶۱۹	۰/۰۰۱

متغیر ملاک: مشکلات رفتاری
متغیر پیش‌بین: عوامل اقتصادی-اجتماعی، جنس کودک، ساختار خانواده

در نقد و مقایسه این یافته با پژوهش‌های پیشین، می‌توان گفت که همانند دیدگاه حیدرنژاد و همکاران (۱۳۹۵)، سرمایه‌های اقتصادی فراتر از یک منبع مالی صرف، به‌عنوان یک ضربه‌گیر در برابر آسیب‌های روانی نقش ایفا می‌کنند. اگرچه ناهمسویی‌های احتمالی در برخی مطالعات ممکن است ناشی از متغیرهای تعدیل‌کننده‌ای مانند حمایت اجتماعی باشد، اما در بافتار شهرستان رومشکان، به‌دلیل شرایط خاص و فشارهای مالی ناشی از آن (توکلیان و همکاران، ۱۴۰۲)، اثر وضعیت اقتصادی بر رفتار کودکان به‌شدت برجسته شده است. در تبیین این یافته می‌توان استدلال کرد که فقر و محدودیت‌های معیشتی طبق نظر بهاری و ستوده (۱۳۹۵)، با ایجاد استرس مزمن و تغذیه نامناسب، آستانه تحمل والدین را کاهش می‌دهد.

براساس مدل سیستمی آنجلا و همکاران (۲۰۱۶)، خانواده یک کلِ یکپارچه است که در آن فشارهای محیطی و اقتصادی واردشده بر والدین، مستقیماً به کوچک‌ترین و حساس‌ترین عضو سیستم یعنی کودک منتقل می‌شود. علاوه‌براین، طبق دیدگاه فرناندز (۲۰۲۰)، والدین در طبقات اقتصادی پایین‌تر به‌دلیل درگیری با تنش‌های روزمره، گرایش بیشتری به اتخاذ سبک‌های تربیتی مستبدانه و رفتارهای تند و خشن پیدا می‌کنند که این رویکرد، محرک اصلی بروز اختلالات رفتاری و ناسازگاری در کودکان محسوب می‌شود. در تحلیل نهایی این یافته می‌توان گفت که وضعیت اقتصادی-اجتماعی به‌عنوان یک متغیر زیربنایی، ثبات ساختار خانواده را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. درواقع، زمانی که فشارهای مالی افزایش می‌یابد، انسجام درونی خانواده سست شده و نقش‌های تربیتی با اختلال مواجه می‌شوند؛ این نابسامانی در ساختار خانواده، محیطی ناامن برای رشد کودک ایجاد کرده و درنهایت به شکل‌گیری الگوهای رفتاری نابهنجار منجر می‌شود. بنابراین، میانجیگری ساختار خانواده باعث می‌شود فقر و محدودیت‌های اجتماعی نه‌تنها به‌عنوان یک کمبود مادی، بلکه به‌عنوان یک عامل تخریب‌گر در مناسبات خانوادگی عمل کرده و مسیر بروز مشکلات رفتاری را هموار سازند.

درخصوص فرضیه دوم پژوهش که به رابطه عوامل اقتصادی-اجتماعی با مشکلات رفتاری باتوجه‌به نقش میانجی ساختار خانوادگی و متغیر جنس کودک می‌پرداخت، نتایج رگرسیون تأیید کرد که جنسیت کودک در کنار ساختار خانواده، پیش‌بین‌های معتبری برای ناهنجاری‌های رفتاری هستند. این یافته با پژوهش ایسکیوسا (۲۰۱۴) و فرح (۲۰۱۷) که بر اهمیت جنس و عوامل فرهنگی در بروز پرخاشگری تأکید داشتند، همسویی دارد. در مقایسه با دیدگاه آکوس و همکاران (۲۰۲۳)، این پژوهش نشان داد جنسیت می‌تواند شدت تأثیرپذیری از نابسامانی‌های خانوادگی را تغییر دهد. در تبیین این موضوع، براساس نظریه سیستمی و مفهوم تکمیل‌کنندگی جمشیدی و کاکابرایی (۱۳۹۶)، می‌توان چنین تحلیل کرد که ساختار خانواده به‌دلیل ماندن بیش از حد اعضا در خانه (باقری و همکاران، ۱۴۰۲) دچار تنش شده و این تنش در کودکان با جنسیت‌های مختلف به شکل‌های متفاوتی (مانند اضطراب یا پرخاشگری) بروز می‌کند.

همچنین طبق نظر شقایق و همکاران (۱۴۰۰)، هنگامی که ساختار خانواده از حالت مأمن امن خارج می‌شود، کودک اعتماد خود را به والدین از دست داده و فارغ از جنسیت، به سمت هنجارشکنی سوق می‌یابد، اما شدت این هنجارشکنی تحت تأثیر ویژگی‌های جنسیتی و انتظارات فرهنگی جامعه از کودک است. با استناد به یافته‌های پژوهش، می‌توان چنین استنباط کرد که فشارهای اقتصادی و اجتماعی به‌طور مستقیم بر بروز مشکلات رفتاری اثر نمی‌گذارند، بلکه ابتدا کارکرد و انسجام ساختار خانواده را تضعیف کرده و از طریق ایجاد تنش در محیط خانه، به کودک منتقل می‌شوند. در این فرایند، جنسیت کودک به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌گر عمل می‌کند؛ به این معنا که پسران و دختران به‌دلیل تفاوت‌های زیستی و انتظارات متفاوتی که جامعه از آن‌ها دارد، تنش‌های ناشی از نابسامانی خانواده را به شیوه‌های گوناگونی (مانند رفتارهای پرخاشگرانه برون‌ریزی‌شده یا اضطراب درون‌ریزی‌شده) بازتاب می‌دهند. درواقع، ساختار خانواده به‌عنوان مجرای اصلی انتقال استرس‌های محیطی عمل کرده و جنسیت، نوع و شدت بروز این واکنش‌های رفتاری را تعیین می‌نماید.

تبیین نهایی یافته‌ها نشان می‌دهد مشکلات رفتاری، محصول یک تعامل پیچیده میان فقر اقتصادی و ساختار صلب خانوادگی است. طبق نظر عباسی و همکاران (۱۳۹۹)، همه‌گیری کرونا تمام زیرساخت‌ها را متأثر کرد و این مطالعه ثابت کرد که در شهرستان رومشکان، این تأثیرات به شکل افزایش مشکلات رفتاری در کودکان پیش‌دبستانی نمود یافته است. اگر این مشکلات براساس هشدار فرارو و همکاران (۲۰۱۶) در این سنین درمان نشوند، مانع رشد شایستگی‌های عاطفی شده و کودک را با عزت‌نفس پایین وارد سیستم آموزشی می‌کنند (نایبی، ۱۳۹۹) که هزینه‌های گزافی برای جامعه خواهد داشت (افارلی و همکاران، ۲۰۲۱). درواقع، ساختار خانواده به‌عنوان یک میانجی عمل می‌کند؛ به این معنا که فشارهای اقتصادی ابتدا کیفیت روابط والد-کودک را تخریب کرده و سپس این تخریب ساختاری به شکل مشکلات رفتاری در کودک ظاهر می‌شود.

در مسیر انجام این مطالعه، محدودیت‌های پژوهش شامل عدم همکاری برخی مدیران مراکز پیش از دبستان در مراحل اولیه، دشواری و زمان‌بر بودن روند اخذ مجوزهای قانونی برای حضور در مدارس و انجام مصاحبه‌ها، و همچنین فقدان انگیزه و رغبت کافی در برخی دانش‌آموزان جهت پاسخگویی به سؤالات بود. علاوه‌براین، محدود بودن دامنه سنی به ۵ تا ۶ سال و اتکا به ابزارهای خودگزارش‌دهی که ممکن است با سوگیری همراه باشد، از دیگر محدودیت‌هایی است که تعمیم‌دهی نتایج را با احتیاط مواجه می‌کند.

براساس‌این محدودیت‌ها و یافته‌های به‌دست‌آمده، پیشنهادات کاربردی پژوهش بدین شرح ارائه می‌گردد:

- نهادهای متولی سلامت و آموزش در شهرستان رومشکان باید دوره‌های آموزش خانواده را با تمرکز بر مدیریت خشم و جایگزینی الگوهای تنبیهی با شیوه‌های تعاملی باز تدوین کنند تا اثرات مخرب ساختارهای همنوا کاهش یابد.

- ضروری است سیاست‌گذاران رفاه اجتماعی با تمرکز بر فقرزدایی در مناطق نیمه‌برخوردار، بستر اقتصادی لازم برای آرامش روانی خانواده‌ها را فراهم آورده و مداخلات بومی متناسب با فرهنگ منطقه را طراحی کنند.

- پیشنهادات پژوهشی جهت غنای دانش در این حوزه شامل تکرار این مطالعه در مقاطع تحصیلی بالاتر از جمله مقطع ابتدایی و راهنمایی برای بررسی پایداری این رفتارها در طول زمان است.

-همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش‌های ترکیبی (کمی و کیفی) و مشاهدات مستقیم در کنار ابزارهای خودگزارش‌دهی استفاده شود تا دقت نتایج افزایش یافته و امکان تعمیم‌بخشی بیشتری فراهم گردد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

پژوهش حاضر با رعایت کامل اصول اخلاقی حوزه علوم انسانی و براساس استانداردهای کمیته اخلاق انجام شده است. این مطالعه دارای کد اخلاق به شماره (IR.USWR.REC.1403.045) از دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی می‌باشد. در تمامی مراحل تحقیق، اصل رازداری و حفظ حریم خصوصی شرکت‌کنندگان رعایت گردید. به تمامی والدین و مدیران مراکز اطمینان داده شد اطلاعات استخراج‌شده به‌صورت محرمانه باقی مانده، نامی از شرکت‌کنندگان در گزارش نهایی ذکر نخواهد شد و داده‌ها صرفاً برای مقاصد پژوهشی مورد استفاده قرار می‌گیرند. همچنین مشارکت در پژوهش کاملاً داوطلبانه بوده و حق انصراف در هر مرحله برای شرکت‌کنندگان محفوظ بوده است.

حامی مالی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه خاطره اقاپور، رشته علوم تربیتی، دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی است و هیچ‌گونه کمک مالی از سازمانی‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت‌نویسندگان

تهیه و طراحی و نگارش مقاله: خاطره آقاپور و آتنا توکلیان؛ ناظر علمی و ویرایش محتوایی مقاله: روح الله خدابنده‌لو، منصوره کریم‌زاده و علیرضا محمدی آریا.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از تمامی عزیزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری کردند تشکر و قدردانی می‌شود.

سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

References

Abbasi, F., Hejazi, E., & Hakimzadeh, R. (2020). [Elementary school teachers' lived experience of opportunities and challenges of teaching in the student educational network (SHAD): A phenomenological study (Persian)]. *Journal of Teaching Research, 8*(3), 1-24. [Link]

Ahangarkani, M., ZadeMohammadi, A., Heidari, M., & Talebi, M. (2014). [The relationshib between marital values and reliegion oreiantation with family structure in male and female married individuals (Persian)] *Journal of Research in Behavioural Sciences, 12*(1), 44-57. [Link]

Tóth, Á. L., Kívés, Z., Szovák, E., Kresák, R., Jeges, S., & Kertai, B., et al. (2023). Sense of Coherence and Self-Rated Aggression of Adolescents during the First Wave of the COVID-19 Pandemic, with a Focus on the Effects of Animal Assisted Activities. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(1), 769. [DOI:10.3390/ijerph20010769] [PMID] [PMCID]

Angela, K. H., Shannon, M. V., Alyssa, M., & Patrick, H. T. (2016). Family Functioning and High Risk Adolescents' Aggressive Behavior: Examining Effects by Ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence, 45*(1), 145-155. [DOI:10.1007/s10964-014-0222-8] [PMID]

Bagheri, F., Hossienkhanzadeh, A. A., Farahani, H., & Fathi-Ashtiani, A. (2023). [Domestic violence against children and women during the Coronavirus 2019 pandemic (COVID-19): A systematic review study (Persian)]. *Journal of Health, 14*(2), 127-140. [Link]

Bahari, S., & Sotodeh, H. (2016). The pathology of family. Tehran: Niday-e-Aryana Publications. [Link]

Behjat, B., Semsar Yazdim S., & Demehri, F. (2025). [Comparing of the Effects of Parent-child Interaction Therapy and Childparent Relationship Therapy on Behavioral Problems and Family Functioning in Preschool Children (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 6*(3), 362-375. [Link]

Eşkisu, M. (2014). The relationship between bullying, family functions, perceived social support among high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 159,* 492-496. [DOI:10.1016/j.sbspro.2014.12.412]

Farah, M. J. (2017). The neuroscience of socioeconomic status: Correlates, causes, and consequences. Neuron, 96(1), 56-71. [DOI:10.1016/j.neuron.2017.08.034] [PMID] [PMCID]

Fernandes, N. (2020). Economic effects of coronavirus outbreak (COVID-19) on the world economy. *IESE Business School Working Paper*, No. WP-1240-E, [DOI:10.2139/ssrn.3557504]

Ferraro, K. F., Schafer, M. H., & Wilkinson, L. R. (2016). Childhood disadvantage and health problems in middle and later life: Early imprints on physical health?. *American Sociological Review, 81*(1), 107-133. [DOI:10.1177/0003122415619617] [PMID] [PMCID]

Ghodratnama, A., Heidari Nejad, S., & Davoodi, I. (2013). [The relationship between socio-economic status and physical activity level of Shahid Chamran University students in Ahvaz (Persian)]. *Sport Management Journal, 5*(16), 5-20. [DOI:10.22059/jsm.2013.30410]

Goudarzi, M., Hashemi, R., & Taghavi, M. (2018). [The effect of Barkley's parental behavior training program for mothers on reducing behavioral problems in elementary school children with conduct disorder (Persian)]. *Knowledge & Research in Applied Psychology, 19*(1), 1-9. [Link]

Heidarnejad, A., Sasan, V., & Torkaman, F. (2016). Investigating the relationship between socio-economic status, lifestyle and job security of police officers in Tehran. Social Security Quarterly, 42, 2-202.

Henneberger, A. K., Varga, S. M., Moudy, A., & Tolan, P. H. (2016). Family functioning and high risk adolescents' aggressive behavior: Examining effects by ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence, 45*(1), 145-155. [DOI:10.1007/s10964-014-0222-8] [PMID] [PMCID]

Jamshidi, R., & Kakabaraee, K. (2017). Determining the relationship between the use of cyberspace with behavioral problems (aggressive behavior, withdrawal and depression) of adolescents. 10th International Conference on Psychology and Social Sciences, Tehran. [Link]

Khodavandi, Z., Kiani, Q., & Sobhi A. (2026). [The effectiveness of gestalt play therapy on internalizing and externalizing problems in children (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 7*(1). [Link]

Mohamadzade, R., Hasannataj, F., & Taghipour Javan, A . A. (2025). [The Effectiveness of the Floortime Program on Behavioral Problems and Parent-child Interaction in Children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 5*(4), 161-171. [DOI:10.32592/jeche.5.4.161]

Nayebi, M. (2020). *The effect of economic factors on the aggression of elementary school children Case study: Comparison of the type and amount of aggression in students in poor and affluent urban areas of Qazvin province.* Paper presented at: 6th International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle, Tbilisi, Georgia, 15 September ; 2020. [Link]

Noori, S. M. [Domestic Violence against Children: Nature, Reason and Some Solutions for Its Treatment in the Light of Legal Attempts (In Persian)]. Human Rights. 2007; 02(2):35-54. [link]

O'Farrelly, C., Watt, H., Babalis, D., Bakermans-Kranenburg, M. J., Barker, B., & Byford, S., et al. (2021). A brief home-based parenting intervention to reduce behavior problems in young children: A pragmatic randomized clinical trial. *JAMA Pediatrics, 175*(6), 567–576. [DOI:10.1001/jamapediatrics.2020.6834] [PMID] [PMCID]

Olson, D. H., Portner, J., & Lavee, Y. (1985). *"Faces III": Family Adaptability & Cohesion Evaluation Scales, Family Social Science*. St. Paul: University of Minnesota. [Link]

Pourvahed, A., & Amiri Majd, M. (2017). [The relationship between mother's psychological problems and family violence with behavioral problems of children with intellectual disability (Persian)]. *Social Health Journal, 4*(2), 110-117. [DOI:10.22037/ch.v4i2.14943]

Quay, H. C., & Peterson, D. R. (1987). *Manual for the Revised Behavior Problem Checklist.* Miami: University of Miami. [Link]

Shahim, S., Yousefi, F., & Ganbari Mazidi, M. (2007). [Psychometric properties of the revised Quay and Peterson behavior problem checklist (Persian)]. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology, 13*(4), 350-358. [Link]

Shaqayeq, M., Barzegar, K., & Rahimi, M. (2021). [The role of family factors in the aggression of preschool children with the mediation of social skills (Persian)]. *Journal of Tolo-e-Behdasht, 20*(1), 38-54. [DOI:10.18502/tbj.v20i1.6183]

Shirmohammadi, F., Mousavi, N., Kakavand, A., Abbasi, N., & Dabiri, T. (2024). [The Mediating Role of Parental Stress in the Relationship Between Mindful Parenting and Behavioural Problems in Preschool Children (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 5*(1), 67-79. [Link]

Taheri, S., Mohammadi Arya, A., Karimzadeh, M., & Vahedi, M. (2025). Determining the effectiveness of life skills training on behavioral problems and resilience of working children in Karaj (boys 7 to 13 years old). *Journal of Childhood Health and Education, 6*(1), 64-75. [Link]

Tavakolian, A., Zibaei, N., & Karimzadeh, M. (2023). Determining the relationship between aggression and family structure with the mediation of parents' socio-economic factors among preschool children. 7th International School Psychology Congress, Tehran. [Link]

Yadegar, P., Tahmasebi, S., Karimzadeh, M., & Hosseinzadeh, S. (2022). Determining the relationship between domestic violence towards preschool children (4 to 6 years old) with individual and socio-economic factors of the family during the corona pandemic in Hamadan. 5th International Conference on Educational Psychology, Tehran. [Link]

This Page Intentionally Left Blank